

ASPECTE ALE CONTRIBUȚIEI FOSTULUI JUDEȚ DOROHOI LA ÎNFĂPTUIREA MĂRII UNIRI DIN 1918

GH. AMARANDEI

Populația fostului județ Dorohoi a sprijinit permanent lupta fraților lor din Transilvania pentru dreptate socială și eliberare națională, pentru înfăptuirea visului de veacuri al poporului nostru — unirea tuturor românilor în granițele naționale. Numeroasele dovezi de adeziune a dorohoienilor la realizarea acestui măreț ideal sînt consemnate în corespondența organelor administrative ale județului și orașului Dorohoi, în ziarele, revistele și tipăriturile apărute pe plan local, care prezintă un mare interes pentru cercetători.

Încă de la finele secolului trecut sînt cunoscute diverse manifestări de solidaritate a dorohoienilor față de cauza românilor ardeleni.

Așa, de exemplu, la 19 aprilie 1894 se organizează la Dorohoi un mare miting la care a luat cuvîntul și Ion Pillat, tatăl viitorului poet, susținînd cauza dreaptă a memorandiștilor în fața procesului ce-i așteptaa. Participanții la miting cereau intervenția energică a conducătorilor României pe lângă guvernele Germaniei și Austro-Ungariei în apărarea „bărbaților“ celor mai distinși și mai devotați pentru drepturile naționale ale românilor.

Un mare rol în pregătirea populației pentru sprijinirea materială și umană a evenimentelor din anii 1916—1918, care au culminat cu actul de la 1 decembrie, l-a jucat activitatea unor personalități istorice locale printre care căpitanul socialist Spiridon Elefterescu-Urzică, Gh. Gh. Burghele, Artur Stavri, prefectul județului, cărturarii C. Ciocoiu și D. Furtună, scriitorul Tiberiu Crudu, profesor la gimnaziul din localitate și alții.

Prin conferințele ținute în toate localitățile județului, articolele scrise în ziarele locale Solia, Vremuri noi, Primăvara, Orizonturi noi, prin lucrările ce le-au publicat susțineau cauza dreaptă a românilor din provinciile aflate sub dominație străină și necesitatea unirii lor la Patria-mamă. Semnificativ din acest punct de vedere este articolul cărturarului Tiberiu Crudu intitulat „Unire, frați români!“, publicat la 1 decembrie 1909 în Pagini sociale, Botoșani.

Gh. Gh. Burghele, președintele activ al Ateneului Dorohoi își manifesta dorința ca înainte de a muri să vadă înfăptuită unirea tuturor românilor. „Eu sper — zicea Gh. Gh. Burghele. Un gest numai și Carpații vor dispărea ca hotar“. Foarte interesantă este consemnarea lui Gh. Gh.

Burhele că însuși conducătorul României dorea unirea tuturor românilor, deși era neamț de origine ; „Un mare viitor se așterne peste România — zicea șeful statului. Austria e în completă descompunere ; ființează ca stat pe cât va trăi bătrînul împărat. Ungaria neavînd nici o coeziune în Europa, total va rămîne izolată, deci slabă și nebăgată în seamă. Iar românii, cu toții, de la un capăt la altul vor forma un singur mănunchi pe care nici o putere în lume nu-l va putea sfărîma. Păcat că sînt bătrîn și nu voi ajunge acest moment fericit“.

Intrarea României în război de partea Antantei, care sprijinea dorința românilor de a-și desăvîrși procesul de înfăptuire a statului național unitar, a însuflețit și mai mult populația întregii țări. Pentru dorohoieni, plecarea Regimentelor 29 și 69 infanterie pe front a fost o adevărată sărbătoare.

Mii de femei, bătrîni și copii au condus pe ostași la gară, urîndu-le izbîndă deplină.

„În august 1916, consemna un dorohoiian, vitejii români au plecat la luptă cum s-ar fi dus la nuntă. Trenurile erau pline de muzici, flăcâii toți aveau flori la pălărie și în sufletele tuturor nu era decît o singură simțire — dragostea de neam și țară... Se ivise acolo într-un colț al tuturor sufletelor noastre un vis frumos, un vis de aur, un vis de veacuri“ (H. Gavrilescu, cuvîntare, 9 iunie 1918).

H. Hodoroabă, în lucrarea sa „Din războiul de reîntregire“, referindu-se la plecarea pe front a Regimentului 69 infanterie din Dorohoi, menționează ; „Pe strada principală erau frumoase arcuri de triumf împodobite cu drapele tricolore și cu steagurile aliaților. Pe placarde, sus, scris cu litere mari ; Trăiască România întregită. Mergeți cu bine și vă întoarceți cu bine“.

Artur Stavri, poet, prefectul județului, adresîndu-se comandantului de regiment spunea ; „Mi-ați golit județul de ce am avut mai bun. De la ai voștri plecați și mergeți la ai noștri. În numele guvernului și al județului vă urez drum bun și duceți regimentul la izbîndă !“. În acest cadru se intonează La arme, Pe-al nostru steag și alte cîntece patriotice. Lume multă, emoționată, asistă la această solemnitate.

Cărturarul C. Ciocoiu, pentru a stimula eroismul ostașilor dorohoieni pe cîmpul de bătălie a răspîndit printre ei broșura „Rugăciuni zilnice“, 1916, găsită și în spitalele din Dorohoi. Din conținutul ei rezultă dorința arzătoare a românilor de a se uni într-un stat național, de a înfrînge dușmanul invadator, care urmărea destrămarea națiunii române.

„Dar mai tîrziu — consemna dorohoiianul H. V. Gavrilescu — Duna a început să-și tulbure apele și să-și miie îndurerat valurile frumoase. Carpații au început să vuiască a jale. Cerul, albastru pînă mai ieri, s-a acoperit cu un strat gros de nori și... mulți eroi, tare mulți au căzut pe cîmpiile pămîntului locuit de români și-au sfințit cu sîngele lor aceste locuri ce de veacuri ne erau scumpe și sfințite cu sîngele străbunilor noștri“.

Într-adevăr, numărul ostașilor dorohoieni căzuți în luptele cu dușmanii, pentru înfăptuirea Marii Uniri, este foarte mare ; 6 312 morți din

care 6 282 soldați, caporali, sergenți, plutonieri și 30 ofițeri, în frunte cu comandantul Regimentului 69 infanterie, colonelul Nicolae Piperescu. De asemenea, în anul 1917 a căzut la datorie pe front, în urma unei misiuni speciale, căpitanul socialist Spiridon Elefterescu-Urzică, cel care și-a dedicat întreaga viață luptei pentru dreptate socială și libertate națională, pentru apărarea intereselor celor mulți și obidiți, pentru o societate nouă, socialistă. Cu câteva luni înainte de a muri, Spiridon Elefterescu-Urzică scrie fiului său, Alexandru Elefterescu-Urzică, tânăr subofițer în armata română, aflat pe front, o scrisoare testament, foarte emoționantă, în care se menționează printre altele ; „Fiul meu, să nu uiți niciodată că în venele tale, ca și-ntr-ale mele, curge sânge de țaran ; deci să fii bun, drept și îngăduitor cu cei mici, demn și mîndru — dar nu arogant — cu cei mari“. Această înțeleaptă povată l-a călăuzit pe fiul socialistului toată viața.

Mare este și numărul ostașilor răniți în timpul luptelor crîncene din Transilvania, Oltenia, Muntenia și Moldova. Apreciabilă este și contribuția materială a județului pentru realizarea idealului național, constînd din produse alimentare, îmbrăcăminte, cai, căruțe etc., necesare armatei și cu care au contribuit toate comunele. Prefectul județului, Artur Stavri, a acordat o mare atenție refugiaților din provinciile ocupate, îngrijirii răniților din spitalele dorohoiene, strîngerii de fonduri pentru ajutorarea familiilor celor concentrați și mobilizați. Tot în acest scop, a creat o cantină populară, a înființat orfelinatul copiilor celor mobilizați și a susținut Societatea de binefacere „Ajutorul“. De asemenea, a sprijinit Filiala Dorohoi a Crucii Roșii, a cărui personal format din medici, farmaciști și infirmiere, alături de întregul nostru popor, animat de idealul apărării patriei și al desăvîrșirii Unirii, a manifestat un deosebit spirit de sacrificiu în toate acțiunile întreprinse.

Dorohoiul a făcut o primire deosebită celor două regimente care s-au umplut de glorie în marile bătălii cu dușmanul. Astfel, primarul orașului anunța că „la 6 martie 1918, ora 13,30, întorcîndu-se de pe front, în gara locală, bravul Regiment 69 infanterie, credem că este de datoria noastră, a tuturor, să arătăm toată dragostea și recunoștința ce păstrăm ostașilor noștri, care cu atîta vitejie au luptat pentru apărarea țării, să luăm parte în cît mai mare număr la primirea ce urmează a li se face“

Eroii Regimentului 29 infanterie sînt elogiați de preotul I. Enescu, unchiul marelui artist, într-o cuvîntare ce a fost publicată în Gazeta Dorohoiului din 7 mai 1918, în care se spune : „Dintre datoriile omului pe pămînt cea dintîi este de a-și apăra patria. Despre îndeplinirea acestei datorii nu pot găsi cuvinte de a o spune, față de cum v-ați îndeplinit-o, prin vitejia ce ați arătat la Măgura Cașinului, Fata Moartă, Sticlăria și ori unde ți fost chemați. Mă uit la drapel și-mi aduc aminte că sub cutele lui — fost Regimentul 8 linie — am văzut la 1877 pe părinții voștri reîntorși de la Plevna și Grivița, tot așa de glorioși ca și voi... Țara își va aduce aminte întotdeauna cu drag de fiii ei viteji, de eroii căzuți pe cîmpul de onoare... Am înmormîntat mulți eroi, dar am credința că

din mormintele și vitejia lor va crește floarea dreptății și a învierii neamului nostru“.

Sacrificiile făcute de cele două regimente dorohoiene, alături de cele ale întregului popor, n-au fost zadarnice. Unirea Transilvaniei cu România a devenit un fapt real. Vestea Marii Uniri de la 1 decembrie a trezit un entuziasm deosebit în rîndurile tuturor locuitorilor ținutului Dorohoi. Actul Unirii de la 1 decembrie 1918 a fost aclamat de întreaga populație, fiind popularizat în toate comunele și satele dorohoiene.

În vederea perpetuării memoriei eroilor care și-au vărsat sîngele pentru întregirea neamului românesc, autoritățile administrative ale orașului Dorohoi au acordat numele lor unor străzi, printre care: lt. Gh. Olinescu, sergent Livedeanu Dumitru, colonel Ștefan Vasiliu, medic maior Calcîntraur Alexandru, căpitan Rădulescu Neculai, locotenent Andrei Constantin, sublocotenent Dima Grigore, sublocotenent Eugen Neculau, cercetaș I. Știubianu ș.a. Cu scop asemănător, distinsul cărturar D. Furtună a organizat în oraș o societate de educație cetățenească, care mai urmărea trezirea în rîndurile tineretului a unui curent de dragoste pentru viața morală, pentru scrierile ce vorbesc despre sufletul nostru popular. De asemenea, s-a ridicat, în fața palatului administrativ, un impresionant monument al eroilor dorohoieni, opera sculptorului Spiridon Georgescu, ce simbolizează vitejia ostașului român în lupta cu dușmanul.

La dezvelirea Monumentului, în ziua de 6 iunie 1925, primarul orașului, Ștefan Scriban arăta „Dorohoiul e astăzi în sărbătoare, sărbătoarea înălțării sufletelor, și el trăiește astăzi nu o clipă trecătoare de vitejie, ci vine să adauge un inel de aur la lungul șir de victorii care au așezat definitiv sfîntul neam românesc. Astăzi a căzut pînza ce acoperea nu o statuie, nu un bronz, căci și bronzul e muritor, ci un simbol: ostașul român, ostașul vitejiei și credinței în patrie. Astfel în eternitate acest soldat, plin parcă încă de fumul bătăliilor, va sta aici, alături de steagul ciuruit de gloanțe al vitezelor Regimente 29 și 69 infanterie, înălțat pe temelia în care sînt săpate numele acelora ce l-au dus la victorii.

Soldat român! Minunată, măreață și sfîntă îmbinare a celor mai înalte virtuți. Mîndrurile soldat român, așa cum te-au văzut și cîntat barzii noștri, tu îți înalți astăzi fruntea către cerul nădejdilor noastre, pentru ca acum și în veac, generațiile de astăzi și de mîine trecînd pe lîngă tine să se descopere cu smerenie, căci tu din pedestal ai făcut un altar, din armă o cruce. În numele orașului Dorohoi, care nu are și nu va avea comoară mai scumpă, mulțumesc artistului care te-a smuls din sufletul său și te-a smuls din sufletul său și te-a așezat în mîndră haină de război; acelora care cu pioasă credință au ținut să te prindă în bronzul eternității, căci tu ești menit veșniciei, precum veșnic va fi neamul românesc“. (Gazeta Dorohoiului, nr. 13, 1926).

Abia în anii noștri, în „Epoca Ceaușescu“, România socialistă, stat independent, unitar și suveran, se bucură de stimă și prestigiu pe toate meridianele lumii pentru politica sa înțeleaptă de pace și colaborare cu toate statele planetei noastre.